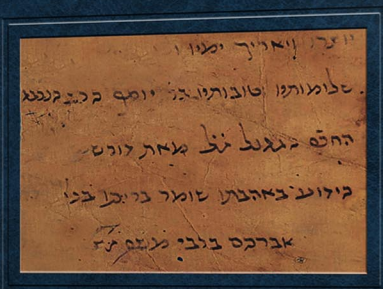

פירוש התורה לרבינו אברהם בן הרמב"ם

ספר שמות

מהדורת ברקוביץ

מספר
ל
הדפוס
הל
המדות
לנינו
אברהם
ק
דונס

מניין
השמות
מ
מ
שמות

פירוש התורה להחסיד הנגיד רבנו אברהם בן הרמב"ם

ספר שמות

מהדורה מדויקת ע"פ כת"י ודפו"ר
כולל תיקונים ושיפורי תרגום רבים
בליווי ביאורים והערות, השוואות ומקבילות

ממני בחסדו יתעלה

משה במהר"א מיימון ס"ט

יוצא לאור ע"י המכון לחקר תורת הקדמונים
שע"י ק"ק אבן שלמה – מאנסי ניו יארק יצ"ו

שנת תשפ"א לפ"ק

הסכמת מו"ר הג"ר יעקב דרילמן שליט"א

לכבוד ידידי הרה"ג המופלג ר' משה בן ידידי הרה"ג המופלג ר' אברהם
מיימון שליט"א ניין ונכד לרבנו הרמב"ם ורבנו אברהם בנו ז"ל,

ראיתי את ההוצאה חדשה שלך לפירוש רבנו אברהם בן הרמב"ם ז"ל על
שמות, ועל התרגום אינני יכול להעיד, אבל חזקה על חבר שאינו מוציא מתח"י
דבר שאינו מתוקן, ועל ההערות הנפלאות יכולני להעיד שהם הערות נכונות
ומאירות עד מאד, והן ציצים ופרחים במשנת רבנו אברהם ז"ל.

וכבר אתמחי גברא בהוצאות של פירוש רבנו אברהם בן הרמב"ם ז"ל על
בראשית ובמאמר על אגדות הש"ס לרבנו אברהם ז"ל. והמו"ל מראה בעליל
ששיטת רבנו אברהם ז"ל בפרשנות המקרא ושיטתו בפרשנות אגדות חז"ל ה"ה
שיטת אביו רבנו הרמב"ם ז"ל (אע"פ שמקובל כבי מדרשא כדעת החולקים).

ויהי רצון שנזכה להוצאת כל ספריו של רבנו אברהם ז"ל,

הכותב בכבוד ובאהבה

יעקב דרילמן

פירוש התורה להחמיד רבנו אברהם בן הרמב"ם

פרשת שמות

(א:א) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָּה אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:

ואלה שמות בני ישראל - הוא"ו בואלה לפתיחה, לא לחיבור,
כמבואר בואלה תולדות יצחק (בראשית כז:כח).

(א:ב) רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן לֵוִי וַיהוּדָה:

ראובן שמעון - זה מובן ממה שקדם, וחזר עליו כדי שיהיה מה
שביאר הקדמה למה שיחבר אליו.

א. הכוונה למה שנאמר שם 'ויתן לך' וכתב על זה רבנו: 'זו התחלה ואע"פ שהוא בוא"ו החיבור'. וראה מש"כ שם בהערות. והשוה לדברי המלבי"ם ב'אילת השחר' (סי' תרג): 'וי"ו נוספת - דעת הראב"ע והרד"ק שהיא כפ"ה רפה בלשון ישמעאל, ודעת אביו של הרד"ק בספר הגלוי שרומז על מלה חסרה. ויש בזה פלוגתא דתנאי... ודעת חז"ל שוי"ו כזה נדרש תמיד לפי הדרוש'. [והעירני הג"ר שלום שפיץ נר"ו שב'תוספות השלם' (אות י, יד) פירשו כאן שהוא באמת וא"ו החיבור, ע"ש].

ב. בכרכות יעקב לשבטים בסוף פרשת ויחי.

ג. השוה רמב"ן כאן ודברי רבנו להלן (י:א). [הערות נהור שרגא]

(א:ח) וַיִּקָּם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף:

אשר לא ידע וג' - כלומר לא ראה אותנו, ובדרך זה הלך ר' סעדיה בפירושו הפשוט¹. וטעם התרגום באומרו² די לא מקיים גזירת יוסף - שלא נזהר במצות יוסף למלאותו אחר מה שקדם לו.

(א:ט) וַיֹּאמֶר אֵל עַמּוֹ הִנֵּה עִם פְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ:

רב ועצום ממנו - אין טעמו שהיו ישראל בעת ההיא רבים מהם, ואף לא בזמן יציאתם, אלא טעמו 'הם פרים ורבים ביותר, ובלי מעצור לפוריות התמידית שבהם - יהיו לבסוף על ידי זה רבים ממנו', ואל זה רמז המתרגם באומרו סגן ותקפין³.

ד. היינו שלא הכיר את יוסף בפועל פנים אל פנים אם כי בודאי ידע ממנו. אמנם הביא ר"י קאפח (בפירושו רס"ג שבמהדורתו עמ' סג הערה 4) דברי רס"ג בפירושו למשלי: 'אשר לא ידע את יוסף - כלומר שלא רצה להכיר ולהודות בזכויותיו וחסדיו של יוסף' [והשוה תרגומו של רצהבי שהביא קטע זה כאן במהדורתו בתרגום משלו], והוא כעין מה שפירש רש"י: 'אשר לא ידע - עשה עצמו כאלו לא ידע'.

ה. נשמט בדפ"ר.

ו. סתם ולא פירש מה היא גזירת יוסף שלא קיים, והמפרשים הציעו אפשרויות שונות (ראה ס' פרשגן כאן), ועי' להמלבי"ם שכתב בזה: 'שזה התמיד גם אחרי מות יוסף שזכר המלך את כל הטוב שעשה למצרים, ונמוסיו וחקותיו אשר הנהיג ביניהם היו יקרים בעיניהם, וזכרו כי הוא הביא את משפחתו בעצת פרעה ונתן להם אחוזה וחירות לחק עולם, אבל עתה קם מלך חדש שלא ידע את יוסף, ובזה החוקים והחירות שנתן להגרים האלה לא היה להם שום תוקף אצל המלך הזה'.

ז. כלומר שאונקלוס בחר לו בינוני הפועל 'סגן ותקפין' ולא שמות התואר 'סגין ותקפין'. וכנוסח שהביא רבנו כן הוא בת"א נוסח ברלינר, אבל בתרגומים שבדפוסים, הן באונקלוס והן במיוחס ליונתן בן עוזיאל, יש עירוב נוסחאות. [הערות נהור שרגא]

והיינו, כוונת רבנו שאונקלוס תרגם כאילו נאמר 'רבים ועצומים' באופן שהוא לשון פועל בהווה [והכוונה שהם 'מתרבים ומתעצמים'], ולא לשון תואר, ובכך לדעתו כוונת הכתוב לומר שהם מתרבים ומתעצמים עכשיו אע"פ שעדיין לא הגיעו לכך שיהיו הרוב בפועל [וכן ביאר בס' פרשגן אבל לא זכר מדברי רבנו].